

Iz deželnega zbora kranjskega.

Poslanec dr. Tavčar je obširno govoril. Tudi njemu proračun ne vzbuja veselja. Nedavno smo čuli, kako rastejo troški za deželne dobrodelne zavode, a danes se vzbuja nov večji strah, ko vidimo pred seboj dolge številke proračuna. In še ta se nam je lepši naslikal, nego je v istini. Treba iskati vzrokov, zakaj so troški za ljudske šole tako narasli in še naraščajo. V prvi vrsti je slaba administracija. Okrajni glavarji, večinoma tujci, v vsakem kotu pomnožujejo šole po nepotrebnem (?), ker se hočejo prikupiti navzgor. Šole se zidajo potratno (?), troški so mnogo preveliki. Po 6000, 7000 gld. stanejo šole, pa bi zadoščale po 3000 gld. To mora prenehati. Okrajni glavarji pospešujejo nemščino na ljudskih šolah, čeravno je to brezuspešno delo. Novi šolski zakon je postal za našo kronovino bolezen. Kar na jedenkrat so hoteli ves napredek raztresti po deželi, in tako smo se ga preobjedli. Izraža veselje, da se ni ustavilo zopet onih 600 gld. za neobligatni pouk, a čuje se, da hoče vlada po ovinkih to doseči in dajati podpore, kar pa bi bilo proti sklepu deželnega zbora. Na to govori obširno o oddaji nadučiteljske službe v Radovljici. Ta slučaj

je značilen za mizerijo naših šolskih razmer. Okrajni glavar sam je hodil prosit zanj. Učitelj je med tem prišel v disciplinarno preiskavo. Mislimo vender, da pri nas vlada deželni predsednik, ne pa okrajni glavarji.

Deželni predsednik baron Winkler zagovarja postopanje okrajnih glavarjev. So napake, a večina očitanj je neopravičena. Obžaluje, da se je tu govorilo o podrobnostih disciplinarne preiskave. To bi moralo ostati tajno na tem mestu. Predno kdo ni obsojen, ne smemo ga zavreči. Deželno šolsko oblastvo bode nepristransko storilo svojo dolžnost. Za nagrade se je ustavilo 500 gld., in sicer onim učiteljem, ki poučujejo nadnormalno število ur.

Poslanec baron Schwegel tudi izraža strah zastran troškov. Pravi, da je prijatelj šole brez ozira na narodnost. Graja pa, da se je v zboru govorilo o slučaju, ki ne spada v javnost.

Poslanec Hribar graja postopanje šolskih oblastev. Dalje polemizira z baronom Schweglom, govori še o radovljiški afəri. Nemščina je v sedanjih razmerah potrebna za srednje šole, a nikakor ne za priprostega kmetiškega dečka.

Knjiga Slovenska

v

XIX. veku.

*

Janez Vesel (Vesnin) r. 16. avg. 1840 v Mengišu, zvršil v Ljubljani gimnazijo l. 1860, bogoslovje 1865, služil za kapelana in šolskega voditelja v Postojini do l. 1868, bil potem kapelan v Poljanah nad Loko, pri sv. Trojici na Dolenjskem, v Starem Trgu na Notranjskem, od l. 1875

župnik pri sv. Duhu (Trn, Grossdorn) in je od l. 1886 dekan v Trnovem (Dornegg).

V slovénskem pisménstvu se je javno prikazal v Janežičevem Glasniku l. 1861: Zora in Ljubin (Pes. zložil J. Vesnin) in v pripovedi „Povodnji mož“, ki jo je spisal v pojasnilo Prešernovi: „Od nekdaj lepé

so Ljubljanke slovele, — Al lepše od Zalke bilo ni nobene“ itd. — V Novicah l. 1861 pa je popisal „Ložki potok“, ter priobčil „Narodne pesmi iz okolice Ložkega potoka“ (str. 120). V Glasniku l. 1862 se nahaja (str. 3—109) „Bojmir“, povest iz 33. leta pred Kristusom, kjer se kaže, kako Metulum se Avgustu brani (Prešern) in kako je bil hrabri Metuljčanov rod svoboden do zadnjega diha (Koseski).

Glasnik l. 1863: Černogorska mati (Pes. str. 65—67). Detetom (str. 316). Iz ruskega A. S. Homjakova poslovenil J. Vesnin. — L. 1864: Pred spanjem (Iz rusk. Homjakova str. 46). Demon (M. Lermontova. Odlomek iz II. dela št. X). — Izmael-Bej. Vzhodna povest. V ruščini zložil Mihael Lermontov. Poslovenil Janez Vesnin: Na svetlo dalo vredništvo Slov. Glasnika (v Cvetju III. 3). V Celovcu 1864. 16. str. 88. Natis. J. Blaznik. Krasno vezan izvod je konec l. 1864 hvaležni učenec Jan. Vesel poklonil meni, češ: „Svojemu prvemu učitelju slovenščine“. —

Danica l. 1865: „Aleluja“ (Poslov. Jan. Vesel: Aleluja poje nebeški raj, — Aleluja! zemlja zapoje naj; — Aleluja! pojte veseli čas, — Otroci! pojte vedno na ves glas itd. str. 97). — Glasnik: Kavkaz. Po A. Puškinu. — L. 1866 Glasnik: Smrt. Po M. Lermontovu (cf. Zora 1873). — „Poezija v ljudskih šolah“ — to je v letnem poročilu c. k. glavne šole v Postojni l. 1866 naslov sestavku, v čegar prvem delu ravnatelj Janez Vesel razlaga moč, ki jo ima poezija do človeškega srca, v drugem pa odgovarja vprašanju: ali sme ljudska šola poslužiti se poezije? ter priporoča, da bi se na-njo bolj ozirala prihodnja berila, kakor se ta, ki so zdaj v rabi; svetuje, kake pesmi naj bi se jemale, . . kako naj jih mladina tudi popeva, kako naj se véde učitelj, češ, najbolja knjiga ne koristi nič, če je učenik ne zna rabiti, če ni tudi pri njem to prijetno soglasje med glavo in srcem, med umom in čutjem itd. (Novic. str. 263—4). — „Zemljepisje v ljudski šoli“ pa

je spisal v poročilu postojnske šole l. 1867, kar so hvalno ponatisnile Novice (str. 371—2). V tem sestavku kaže, zakaj je sedaj potreben nauk zemljepisja in kako naj se razlaga z večo natančnostjo in v večji obširnosti, da se v mladini zbudí prava ljubezen do domovine, do domače dežele, do domačega jezika, da po mladini tudi narod slovenski dobí malo več spoštovanja do samega sebe, malo narodnega ponosa; potem le je mogoče večje blagostanje, viša omika, sploh boljša prihodnost itd.

Olikani Slovenec. Spisal Ivan Vesel. Izdala in založila Matica Slovenska. V Ljubljani 1868. 8. 132. Nat. J. Blaznik. — To je knjiga, katero sem jaz nasvetoval i Matici i pisatelju, in s katero se je vstreglo rojakom tako, da je sedaj popolnoma pošla in se pogosto spet po njej poprašuje. — V lični besedi se v štirih poglavjih uči, kako se I. vedimo proti Bogu, II. sami seboj, III. do drugih ljudi in IV. do neumne živine. — „Naj potuje tedaj Olikani Slovenec po slovenskem svetu, pravi pisatelj o sklepu, naj širi pravo vnanjo oliko, ter naj bode tudi lepo zrealo notranje omike. Pisatelj si je prizadeval ob kratkem razložiti različne razmere človekovega življenja, zato si je preskrbel mnogoterih spisov, ki so mu pravo pot kazali; vzlasti pa je nahajal lepe misli v knjigi: „Ueber den Umgang mit Menschen“ von Adolph Freiherrn Knigge; kar se pa tiče ličnih šeg današnjega sveta, posnel je marsikaj iz knjige: „Der Mann von Welt“ von J. G. Wenzel. Se vé, vse je sestavljeno po razmerah naše domačije in po pravilih krščanske vere. Menim, da marsikako zdravo zrnje se nahaja v teh listih; marsikomu bo knjiga v dvomljivih slučajih prav svetovala, in marsikake napake v družbenem življenji se bode laže ogibal mladi, še neizkušeni človek. Naj bode tedaj dobrovoljno sprejeto pričujoče delo; pisatelju bode največe veselje, če bode mladenču ali morebiti tudi starejemu možu pripomoglo hladnokrvno paziti tudi na dozda prezirane reči, da si tako z malo

pazljivostjo pridobi čast, spoštovanje, ljubezen (str. 132)*. — Novice so vesele omenjeno knjigo posebej priporočile l. 1868 str. 280—282: „Odprto pisemce našemu slovenskemu narodu o Olikanem Slovencu“. — Cvetnik Janežičev: Adamova smrt (G. Herder).

Letopis Matice Slovenske l. 1870 kaže str. 163—201: Severni cveti. Poslovenil Ivan Vesel. Obrekovalcem Ruske. Prerok. Morju. Gvadalkvivar. Gruzinska pesem. Elegija (Puškin). Terekovi darovi. Mrličeva ljubezen. Želja (Lermontov). Tesnoba (Knez Vjazemski). Valensko jezero. Fantazmagorija (Karolina Pavlova). Orel (A. S. Homjakov). Demon. Vzhodna povest, v ruščini zložil M. Lermontov. Poslovenil Ivan Vesel (str. 174—201).

Zora. Tečaj I. l. 1872 v Mariboru: Psalmi. Poslovenil Ivan Vesel. Ps. 22: Gospod je dobri moj pastir. 102: Veličaj moja duša Gospoda. 121: Radujem se, ko srce glas zasliši. 130: Gospod! srce se moje ni prevzelo. 136: Na vodah Babilonskih — Sedeli smo in jokali glasno. 93: Maščevanja grozni Bog, — Pridi, sem obraz obrni! itd. — Vredništvo spremlja prevod z opombo: „Davidovi psalmi nimajo samo dogmatične vrednosti, nego tudi pesniško, zato so je pesniki vseh izobraženih narodov v granesa (verze) vredili, tako pri Nemcih Herder in drugi, pri Jugoslovanih slavni Gundulić. Naj tukaj čestitim bralcem za poskušnjo ponudimo, kako blago se glase v slovenskem jeziku psalmi Davidovi izvrstno vredeni trudom vrlega slovenskega pisatelja gosp. kaplana Ivana Veselega (str. 194).

Zora. Tečaj II. l. 1873: Prevodi ruskih pesnikov. — „Čestiti g. Ivan Vesel že dolgo slavno znani slov. pisatelj iz Zore in Glasnika, v katerega je pisal izvrstne članke pod imenom: Vesnin, je predstavil več najlepših poezij najboljših ruskih pesnikov, in je blagovoljno „Zori“ poslal. Mi te poezije z veseljem razglasamo, ker ne delajo samo česti ruskim

klasikom, nego tudi spretnemu slov. predstavljavcu“, pravi uredništvo (str. 242). — So pa naslednji: 1. Krokarka. 2. Zimski večer. 3. Besi. 4. Črna megla (A. Puškin). 5. Molitev. 6. Soseba. 7. Kozaska zazibalka. 8. Smrt (cf. Glasnik 1866. M. Lermontov). 9. Prošnja. 10. Isola bella (A. S. Homjakov). V dvojnem oziru bodi pač na razgled:

Molitev.

Ne obdolžaj me, Vsemogočni,
Ne karaj, prosim, me nikar,
Zato, ker ljubim mrak polnočni,
Ker moti srce strasti čar.

Zato, ker redko v dušo hodi
Besed mi tvojih živi šum;
Zato, ker v temnih zmotah blodi
Od Tebe daleč še moj um.

Zato ker reka navdušenja
Na prsi moje tak bobni,
Zato, ker divja moč kipenja
Tak često mrači svit oči;

Zato, ker svet mi je pretesen —
Umeti Tebe sem se bal, —
In z grešnim glasom svojih pesen
Pa nisem Tebi čast dajal.

Ugasi pa ta čudni plamen,
Ki bode v meni vse sežgal,
In srce mi prestvari v plamen,
Da lepše bom pred Tabo stal.

Ohladi petja žejo grozno,
Ki tak mori me, stvarnik moj;
Takrat bom, da le ne prepozno,
Na tesni pot se vrnil Tvoj.

Drobtinice XX. Letnik 1887 v Ljubljani str. 205—209: Psalmi. Prevel Jan. Vesel. I. Vsi narodi naj slavé Gospoda! Ps. 95: Novo zapojte pesem Gospodu! — II. Bog zavetje v svetá viharjih. Ps. 45: Bog je zatočišče nam in moč. — III. Zahvala za dobrote kralju podeljene. Ps. 20: V moči se vladar raduje Tvoji. — IV. Hrepenenje po templji. Ps. 83: Preljubo je Tvoje stanišče. — V. Trpeči pravičnik je srednik za spreobrnjenje narodov. Ps. 21: Moj Bog, moj Bog! usliši vpitje! — VI. Tožba, ker je svetišče razdejano. Ps. 73: Kaj si, Bog zavrgel nas, — Svoji čedi groziš s pogubo? itd.

Mnogo se je bavil Vesel s sveto-pisemsko poezijo, s psalmi Davidovimi, ter skušal jih tudi Slovencem kazati v vezani besedi. Tu in tam je priobčil kate-re za pokušinjo. Veliko let je prevdarjal in preiskoval njihov skrivnostni pomen, po izvirniku, po raznih prevodih, in po posvetovanju s pravimi pesniki pilil in spopolnoval njihovo vnanjo obliko, prav po svetu starega klasika: Nonum prematur in annum! Prevod je srečno dovršen in tiska se na stroške pisateljeve v Katoliški tiskarni pod naslovom: Psalmi. Preložil Ivan Vesel. V Ljubljani 1892. - Knjiga ta bode na korist duhovnikom, a tudi na radost vsem, katerim je v čisljih prava

vzvišena poezija. Na razgled bodi tukaj 1 psalma prestava z nadpisom:

Življenja dvojna pot.

Blagor možu, ki ne hodi v svet brezbožni,

Na pregrešnem potu ne stoji,

In v gradilcev družbi ne sedi,

Komur draga božja je postava,

Ktero vsigdar premišljava.

On podoben je drevesu kraj potoka,

Komur list ne vene vedno mlad,

In rodeva v pravem času sad,

Srečno njemu delo vsepeje vsako,

Grešnikom pa ne enako.

Prahu so podobni, ki ga piš razveje:

Grešnik pred sodbo ne bo prestal,

Na pravičen zbor se ne pozval.

Pot pravično Bog pozna in vodi:

Pot krivična v poraz blodi.

Listek.

Listi slovenskega pesimista.

XI.

Gospod urednik! Kakor ste Vi vedno s prostorom, tako sem jaz s časom v zadregi. Čas je zlato, tako pravijo suhoparni sinovi Albijona, mi učitelji si pa, če vestno uporabljamo zlati čas, n. pr. s kakšnim poukom za nagrado, zbiramo rmenjake. Saj smo baje za vsako postransko delo posebe plačani. Seveda bi tukaj radi prašali s Heinejem: «Fragt mich aber nur nicht wie?» Škoda da niso še zato nagrado ustanovili posebne lestvice ali škele, kakor za kolke.

No, s časoma se vse zgodi, saj se celo «konkretni status» vpelje — tako mi je pravil nek odličen gospod v Ljubljani prigodom Komenskega slavnosti — anno 1. post resur. carnis, t. j. kmalu po sodnjem dnevu.

Ker sem pa že omenil Ljubljane, ne morem si kaj, da ne bi spomnil neke male neskladnosti v poročilih o krasnem Komenskega večeru. Moj prijatelj Postojnski, ki pa tudi ni vedno v Postojni, se je pritoževal in celo — tako se pravi — brez glave-rokavic nekaj na uho povedal gg. učiteljicam. Jaz, seveda sem tujec v Ljubljani, tega ne morem razsoditi, je li bilo mnogo gg. tovarišic navzočih ali ne mnogo, a ženskih sem videl le veliko in dvorani in tako tudi poročevalci drugih listov. Od tod neskladnost.

Sicer je pa društvo oni večer pokazalo, da učiteljstvo res nekaj vzmore in marsikdo je moral priznati — celo jaz, pesimist — da se novodobni učitelji vendar precej razlikujemo od nekdanjih.

Učitelj slovenski stopa na dan! Težavno sicer, a stopa. To smo videli tudi oni dan, tam gori ob naši, toliko operani Savi,

«Tam, kjer Kranj na trdni skali
Sedež svoj star kaže zali».

zbrali smo se zastopniki slovenskih učiteljskih društev, zbralo se je mnogo drugih tovarišev, tudi lepo število dičnih tovarišic. Kolika razlika med sprejemom lani v Trstu in letos v starodavnem Kranji! Ko bi bil letos Trst v Kranji, zapodili bi nas bili zborovat tja gori kam v Karavanke, a prišli smo «svoji k svojim», bivali smo svoji med svojimi. Človek prvi hip ni vedel skoro, kam bi se obrnil: ali bi se veselil med tovariši, katere ima priložnost videti le o zborovanji, ali bi opazoval krasno našo Gorenjsko, ali krenil na Preširnov grob, da pomoli za dušo pokojnega pesnika velikana.

Zares «Zveza» imponira vsestranski.

Vesolja srce zadovoljno igra, ko gleda človek toliko množino vzgojiteljev slovenske mladine, kako se potezajo za napredek šolstva, za napredek lastnega stanu, njega ugled in blagostanje. To mora imponirati.

Vender kakor lani prišedši iz Trsta spomnil sem se i letos nirvane, kamor se izgubljajo čisto naši sklepi, naši dobri nameni in z njimi naše nade. Tam, kjer bi nas morali slišati, imajo zamašena ušesa, tam, kjer nas slišijo, videli bi raje, da bi nas ne; sami med sabo se res nandušujemo, a to je podobno valovju sredi oceana, ki se vznemiri, slednjic pa vendar zopet potihne; vse se spet povrne v nirvano.

Ne samo v besedah, v dejanji bodimo možje.

Tako bi n. pr. jaz nasvetoval, — če bi me kdo slušal — da bi si vsakdo v spomin tristoletnice Komenskega naložil dosmrtno pokoro — hm! Gospod